GOSPODARSKI PRIRUČNIK

SVEZAK 8.

Uzgoj pšenice

Ciena 3 kune

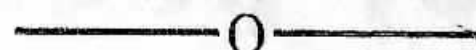
ZAGREB 1942.

»Nije žiće ovo naše, domovine glavnica je,
Što uživat mi možemo, al' potrošit ne smijemo!«

Petar Preradović.

SELJAČE!

Život i pobjeda hrvatskog naroda leži u plodnosti naših njiva, to jest u tvojim rukama.

Ovo skromno djelo posvećujem uspomeni našeg neumrlog rodoljuba, narodnog prosvjetitelja i borca za gospodarski preporod, bivšeg ravnatelja Hrvatskog Radiše, junačkom smrću poginulog

Generala Petra Milutina Kvaternika,

čijom sam pobudom počeo izdavati ove priručnike.

Pisac.

Pšenica

Kako podneblje zahtieva pšenica?

Domovina pšenice je južna Azija. Ona je biljka toplih krajeva, pa prema tomu može se pšenica samo tamo sijati, gdje je blago i toplo podneblje. Na sjeveru i u gorskim krajevima, gdje prosječna toplina u mjesecu siečnju pade ispod —12 C, ne može više pšenica uspievati. Ona je ondje, gdje pušu suhi i hladni vjetrovi i gdje ima mrazova bez sniega, vrlo osjetljiva, pa lako mrzne. Najviše strada pšenica od kasnih proljetnih mrazova. Pšenica ima jače razvijeno žilje i lišće nego raž i ječam, pa zato zahtieva više vlage i hrane nego one. Pšenica oplođuje sama sebe, njoj ne škode mnogo kao drugim žitaricama proljetne kiše, pa ni onda, kad se nalazi u cvietu, jer ne treba tuđe oplodnje kao druge žitarice.

Kakvo tlo zahtieva pšenica?

Pšenica zahtieva jako, teško, hranivo tlo. Najbolje joj prija laporasta crnica i glinasta crnica. Slabije uspieva na pjeskovitoj ilovači. Tresetno tlo i lake pjeskulje nisu za kulturu pšenice.

Laporasto tlo ćeš poznati po tome, što na njemu rastu različite vrsti djeteline, a osobito žuta djetelina, divlja žalfija, zečji trn i vriežaste kupi-

ne. Pšenica voli vapnenasto tlo. Tlo, koje ima vapna, poznat ćeš po tome, što, ako poliješ oštrom kiselinom, ono kipi (vri).

Zašto neuspieva pšenica na lakom crničnom tlu?

Zato, jer su crnična tla često kisela, a osim toga su crnična i trsetna tla suviše spužvasta, pa pšenica lako promrzne. U takvom tlu nakupi se velika količina vode. Poznato je, da voda, kad se smrzne, povećava obujam tiela. Ona se u obliku leda raztegne, pa kod raztezanja pokida žilje, a osim toga digne led biljku iz zemlje. Proti takvu dizanju biljaka preporučuje se, pšenicu, čim se zemlja toliko osuši, da se ne liepi, teškim valjkom povaljati. Valjak će pšenicu ponovno u zemlji učvrstiti, pa će tako spriečiti, da proljetni vjetrovi ne isuše izloženo žilje.

Iza kojih usjeva treba sijati pšenicu?

Nije svejedno, za kojim se usjevima pšenica sije. Sve biljke ne troše jednake količine različnih hraniva iz zemlje. Sasvim je naravno, da će pšenica za biljkom, koja je sva ona hraniva, što pšenica za svoj razvitak treba, godinu dana prije potrošila, samo kukavno životariti, pa kako će ostati gladna, ne će nam moći donieti onaj prirod, koji od nje očekujemo. Pšenica treba u prvom redu mnogo fosforne kiseline, kalija i vapna, pa zato ćemo nastojati pšenicu za onim biljkama sijati, koje ne troše mnogo fosforne kiseline, kalija i vapna, ili

poslije takvih usjeva, koji su dobili tolike količine tih hraniva, da je ostala još dovoljna količina i za pšenicu.

Najbolje uspieva pšenica za sojom, djetelinom, lucernom, grahoricom, konjskim bobom, krumpirom, duhanom, konopljom, repicom i zelenim krmnim kukuruzom. Zrnasti kukuruz, krmna i sladorna repa nisu dobri usjevi prije pšenice poradi toga, što se vrlo kasno uklanjaju s polja, pa se može pšenica samo kasno sijati, što nije dobro, a onda i poradi toga, jer ti usjevi ostavljaju zemlju u vrlo sitno smrvljenom dapače i u prašnom stanju, što opet nije dobro, jer pšenica doduše voli sitnu zemlju na površini, ali donji sloj neka je bolje grudast i vezan, da se korienje može bolje pričvrstiti te mrazovima bolje odolievati.

Iza zobi ne valja sijati pšenicu, jer je to veoma proždrljiva biljka, koja svojim jakim korienjem svu hranu, koju bi pšenica trebala, potroši. Jednako ne uspieva pšenica iza ječma. Uzrok nije točno poznat, ali u praksi se pokazalo, da ječam nije dobro sijati prije pšenice. Najgori je usjev prije pšenice sama pšenica, pa ako se i dodaju umjetna gnojiva, ona ne će onako uroditi kao iza navedenih usjeva, pogotovo ne onda, ako polje nije čisto od svakog korova. Pšenica veoma zakorovljuje polje, pa je već u probitku tamanjenje korova, da se ne sije pšenica više godina uzastopce.

Kakva gnojiva zahtieva pšenica?

Pšenica ima veoma razvijeno žilje, koje ipak ne prodire u dublje slojeve zemlje. Ona će prema tome za nju potrebna hraniva gornjega sloja zemlje dobro izrabiti, ali ta se hraniva moraju nalaziti na površini. Kako od pšenice zahtievamo da donese više zrna, a za stvaranje zrna treba mnogo fosforne kiseline, to je naravno, da joj moramo dati ona gnojiva, koja obiluju fosfornom kiselinom.

Poznato je, da samo jako i zdravo stablo može obilnim i zdravim plodom uroditi. To vriedi naravno i za pšenicu. Samo na zdravoj i jakoj slami možemo jedro zrno očekivati. Kako slama treba mnogo kalija za svoj razvitak (9%), to je razumljivo, da moramo pšenici dati potrebnu količinu kalija.

Već smo prije čuli, da pšenica zahtieva tlo, koje ima dovoljnu količinu vapna, te da na kiselim oranicama ne će nikad dobro pšenica uspievati. Na drugom mjestu naveo sam one biljke, koje pokazuju kiselinu zemlje, pa je do nas, da tu bolest izliečimo. Ne trebamo ništa drugo, već zemlji dati potrebnu količinu vapna, da kiselinu zemlji oduzmemo. Dakle, ako zemlja nema dovoljno vapna, to moramo za pšenicu dati polju vapna. Dušičnih spojeva ne zahtieva pšenica u većim količinama, nasuprot bi mogla ta gnojiva na pšenicu nepovoljno djelovati, jer dušični spojevi pospiešuju razvitak lišća, pa bi bujna pšenica mogla lako

poleći. Dušične spojeve upotriebit ćemo s dobrim uspjehom u prvom razvitku pšenice, da ojača za zimu, a najuspješnija upotreba bit će onda, ako nam je pšenica slabo prezimila, pa za pojačanje i bolje bujanje u prvo proljeće, kad vegetacija počne, pšenici damo manje količine dušika, u obliku salitre, koja veoma brzo djeluje i pšenicu u nekoliko dana pojača.

Koje količine umjetnih gnojiva treba pšenici dati i kako se imaju upotriebiti?

Točna količina umjetnih gnojiva može se samo nakon pomnog ispitivanja ustanoviti. Mi smo još od toga jako daleko, jer nemamo zato potrebiti broj stanica, da bismo mogli provesti izpitivanja na veliko. Bez bojazni, da ćemo počiniti veliku pogrešku, možemo predpostaviti, da su sve naše zemlje bez razlike gladne fosfora i kalija, pa zato ne ćemo pogriešiti, ako na svako katastralno jutro damo po 3 vreće superfosfata (3×75 kg = 225 kg) i jednu vreću 40% kalijeve soli (100 kg), te iste brižljivo zadrljamo.

Manje količine umjetnih gnojiva se ne isplati sipati, jer ostaju bez djelovanja i možemo smatrati kao izbačen novac. Dakle ili čestito ili nikako.

Kako se ima prirediti sjeme za sjetvu?

Sij samo najplemenitije sjeme. Naša narodna kaže: »Kakva sjetva, takva žetva!« I najbolje nije za sjeme odviše dobro.

Poznata je činjenica, da se pšenica veoma brzo izrodi, naročito, ako se ne posvećuje čišćenju sjemena potrebna pažnja. U naprednim zemljama postoje posebna uzgajališta sjemenske pšenice, kojima upravljaju najvrsniji stručnjaci, a na kojim uzgajalištima mogu gospodari nabaviti onu sjemensku pšenicu, kakva odgovara njihovu tlu i položaju. Tamo je običaj, da svake treće ili četvrte godine sjeme mienjaju. Mi takvih uzgajališta nemamo, pa moramo računati sa sjemenom kakvo imamo.

Da bismo dobili što bolje sjeme, treba već prije žetve tražiti pšenicu, dok je još na nogama. Liepa gusta, jedra i zdrava pšenica s debelim klasjem, odporna protiv hrđe i polieganja, bez snieti, s dobro izgrađenim i teškim caklastim zrnom i rodnim klasićima, to je sjeme kakvo mi trebamo.

U koliko smo primorani upotriebiti vlastito sjeme, onda moramo takvo pustiti više puta preko trijera ili još bolje preko selektora, u koliko takav postoji.

Svako sjeme treba izpitati na klijavost, jer ćemo se prema tome moći ravnati, koliko kilograma sjemena trebamo za jedno jutro. Klijavost izpitujemo na taj način, da u plitku zdjelu ili tanjur posijemo sto zrna. Zemlja neka je vlažna i na toplu mjestu, da zrno bolje nikne. Nakon što je sjeme počelo nicati, treba pokusno sjeme dobro promatrati. Dobro sjeme mora jednolično nicati. Čim se pokazuju kržljavi oblici i da se klijanje kod mnogih zrna zateže, znak je da sjeme nema dovoljno životne snage. Jasno je, da se od takva sjemena ne može očekivati veći prirod. Takvo sjeme treba prodati ili samljeti, a nabaviti bolje, ma bilo nešto skuplje. Broj izniknulih zrna pokazuje nam postotak klijavosti. Ako je niklo 70 zrna, to znači da je klijavost 70%.

Svako sjeme treba prije sjetve razkužiti. Prije se običavalo sjeme močiti ili na hrpi kvasiti i prebacivati. Danas se razkuživanje obavlja prašenjem s pomoću razkužnih sredstava. Takvih ima više vrsta. Treba paziti, da se kupuju samo takva sredstva, koja su odobrena od Ministarstva seljačkog gospodarstva. Prašenje vapnenim praškom ili kvašenje mokraćom ili sličnim sredstvima ne vriedi.

Ako je bila pšenica zaražena prašnom snieti, onda takva nije prikladna za sjeme, jer se ovako bolesna pšenica ne može prašenjem ni močenjem razkužiti. Prašnu sniet možemo samo parenjem ubiti. To je dosta složen i težak posao, kojega mali gospodari ne mogu provesti, jer nemaju zato uređaje niti posjeduju za to spremu i zbog toga je najbolje nabaviti dobro i zdravo sjeme.

Na razkužnim sredstvima nemoj štediti.

Kako se ima pšenica sijati?

Mnogi naši gospodari siju još pšenicu rukom (omaške). Čuo sam neke, kako tvrde, da je bolje rukom sijati, jer se, kako kažu, zrno bolje po površini razdieli. U naprednim zemljama sijanje rukom

pripada već poviesti ratarstva upravo tako, kao i drveni plug. Bolji gospodari kod nas siju strojem, jer su se uvjerili, da je to mnogo bolje. To vriedi naravno samo za krajeve, gdje se može sijačicom sijati. U brdskim i strmim položajima ne će drugo preostati, nego i dalje sijati omaška rukom.

U naprednim zemljama, kao što je Njemačka, drže dapače i naše sijačice za zastarjele, pa uvode takve sijačice, koje ne bacaju cijele hrpice sjemena, kao naši strojevi, već zrno za zrnom (Einzelkornsämaschine), Takav način sijanja ima tu svrhu, da spremi sjeme tako u zemlju, da svaka biljka dobije za svoj razvitak potreban prostor i da jedna drugoj ne smeta. Druga velika prednost jest, da treba za istu površinu jedva polovicu sjemena, koliko su dosada trebali. U Njemačkoj se sije pšenica ponajviše na razmak red od reda na 18—22, a dapače i na 25 cm, jer oni okopavaju pšenicu isto tako, kao što se kod nas repa ili kukuruz okopava. Kinezi, koji su poznati kao najbolji vrtlari i najvrsniji ratari, sade pšenicu. Oni sebi uzgajaju rasad u gredicama kao što mi činimo kod zelja i drugog povrća, pa onda presađuju svaku biljku posebice. Na taj način postignu prirod od 50 kvintala na jedno jutro.

Koliko se pšenice sije po jutru:

Opet jedno pitanje, na koje je vrlo teško valjano odgovoriti. To stoji do kakvoće zemlje, do klijavosti sjemena, nadalje stoji do toga, imamo li

očekivati štetu od miševa, hrušteva i od drugih štetočina i tako dalje. Mi običajemo kod ranoga sijanja i kod povoljnih prilika sijati 70—80 kilograma po katastralnom jutru. Kod kasnijega sijanja idemo s količinom na više. Točnu količinu mora svaki gospodar sam sebi za svoje prilike ustanoviti.

Kod pšenice traje klijavost kroz mnogo godina. Nakon 15 godina niklo je kod pokusa 75% ($^{3}/_{4}$) od sjemena. Mnogi preporučuju sjeme staro 2 ili 3 godine, jer klice različitih bolesti (pikac, sniet i t. d.) gube kažu, klijavost nakon jedne godine.

Što je bolje: gusto ili rietko sijanje?

Do sada preteže uopće mišljenje, da se na jačim zemljama sije manja, a na slabijim mršavim zemljama veća količina sjemena. Ja se s tim nazorima ne slažem. Evo jedan mali primjer: Uzmimo, da jedan gospodar ima dvie krave u staji, pa nema dovoljno hrane, da te dvie kravice valjano prehrani. Što bi naši gospodari na to rekli, kad bi ih ja savjetovao, da treba, ako nema dovoljno hrane za dvie krave, staviti kod iste hrane četiri krave u staju, da dobije više mlieka. Sigurno bi svaki rekao, da kod mene nisu »svi kotači u redu!«

Kod krave dakle to ne vriedi. Pa zar nije i biljka živo biće? Ako na nekoj površini nema dovoljno hrane za dva zrna pšenice, mogu li se onda četiri zrna na istoj površini bolje hraniti? Ja mislim, da ne treba gušće, nego rjeđe sijati, da se o-

mogući prehrana svake biljke, a za to treba polje bolje čistiti i u redu držati, da svaka biljka ima svoj prostor, i da je korov ne smeta. Dakle plieviti i okopavati.

Da pređem opet na prvi primjer. Ako nema dosta hrane za dvie krave, onda ću preporučiti: ili samo jednu kravicu imati, da se može obilnije hraniti, ili, ako hoću imati ipak dvie krave, moram ih brižljivo čistiti i njegovati, da nestašicu hrane donekle nadoknadim čistom toplom stajom. Nije li to pamentnije?

Poznata je činjenica, da se na gustom sijanju pojavljuju različite bolesti, kao hrđa, prugavost i tako dalje, a vidimo i kod blaga: da bolest zauzme prije maha u stajama, gdje blago nema dovoljno svježeg zraka i prostora, nego li onda, kad bi se nalazilo na otvorenom prostoru. Ako je sjemme samo po sebi slabo, naginjati će na različite bolesti, naravno to više, što je gušće posijano, pa ga pored toga još i slabo hranimo. Ako je zemlja slaba, preporučam, da se pšenica i uopće svi usjevi što ranije siju, da se uzmognu do zime dobro razviti, kako bi došli u zimu dobro ojačani i da bi mogli opasnostima zime dobro odoljeti. Osim toga moći će rano sijane biljke u duljem roku potrebnu hranu sakupljati. Prepuštam svakom gospodaru, da sebi nakon zrelog razmišljanja sam stvori o tome sud.

Kako ćemo pšenici osigurati potrebnu vlagu?

Jednostavno na taj način, da sačuvano zimsku vlagu! Dakle treba prije svega zimsku vlagu u dovoljnoj količini sakupiti. Ako budemo za pšenicu plitko orali, onda se ne će zimska vlaga u zemlji nakupiti: i zato moramo godinu dana prije na to misliti, i za usjeve, koje sijemo prije pšenice, duboko orati. Zemlja će se preko ljeta sleći, ali će ostati ipak još toliko propustljivosti, da će se kiša i snježna voda u donjim slojevima moći sakupiti.

Druga vrlo važna stvar, kod nas nažalost još malo poznate, a još manje upotrebljavana jest drljanje i okopavanje pšenice u proljeće.

Kako se ima vršiti drljanje i okopavanje?

U prvo proljeće, kad je zemlja već toliko suha, da se za valjak ne liepi i da konjsko kopito ne zgnječi zemlju, valja pšenicu teškim valjkom dobro povaljati. Tako će se sve biljčice, koje je mraz podigao, opet pričvrstiti i ne će ih proljetni vjetrovi moći posušiti. Poznato je također, da se pšenice nakon valjanja mnogo bolje razbuja.

Nakon nekoliko dana, dok smo se uvjerili, da se pšenica dobro ukorjenila, pristupimo drljanju, ako nemamo za tu svrhu građene strojeve ili drljače, dobra je svaka oštra, ne preteška drljača. Djelovanje drljače će biti još bolje, ako između zubaca drljače pričvrstimo trnje. Preporučuje se osobito ako je pšenica gusta, preko redova dr-

ljati. Nakon nekoliko dana možemo drljanje u protivnom smjeru ponoviti. Nikad nemojte gledati za drljačom, jer drljano polje nije lijepo, a posve je naravno, da će drljača po koju biljku iščupati, ali ona iščupa i korov, koji je za pšenicu od od najveće opasnosti, jer on potroši pšenici hraniva, koja bi za svoj razvitak trebala.

Takvim se drljanjem smrvi zemlja među pšenicom i ta sipka zemlja djeluje kao kakav gunj. Ona štiti da se oranica ne presuši. Tko to posluša, svoju pšenicu čisti i drlja, ne treba se mnogo bojati suše u vremenu, kad se zameće zrnje.

U naprednim zemljama obično pšenicu i okopavaju. Tamo se pšenica sije na 18 do 22 centimetra udaljenosti, pa se u prvo proljeće isto tako okopava, kao što mi to radimo kod kukuruza. Oni imaju u tu svrhu posebno građene okopavaće strojeve, koji odjedamput po više redova okopavaju. Gdje takvih strojeva nema, okopavaju ručnim motičicama. I to se izplati, jer ako nam pšenica samo po 200 kg. po jutru više urodi, izplati se uzeti 5 do 6 nadničara, koji će lako jedno jutro na dan okopati.

Uzporedni pokusi

Okopavanje pšenice je za većinu naših gospodara novost, koju ne će mnogi odmah prihvatiti, i u većem opsegu provesti, ali je poželjno da već jednom i mi počnemo napredno raditi. Svaki čitaoc »Gospodarskog Priručnika« neka barem provede uzporedni pokus, da se sam uvjeri o velikim probitcima ovog načina uzgoja pšenice i drugih žitarica. Neka posije na pr. 100 četv. hvati u široke redove na razmak od 23 cm, a isto toliko i na obični razmak od 11½ cm. Ovu, u široke redove sijanu pšenicu, neka okopava i drži vazda čistu od korova, a onu u guste redove ili omaške sijanu, neka prepusti samu sebi, kako to običavaju naši gospodari činiti. Nakon žetve neka izmjeri snoplje, posebice zrnje i posebice slamu, pa će mu razlika reći više nego sve liepe rieči.

Češljanje pšenice

Međutim ima još jedan način njege pšenice, i uopće svih žitarica koji može svaki gospodar provesti, a to je grabljanje ili češljanje žita. Mnogi napredniji gospodari grabljaju u proljeće svoje livade da izčešljaju iz nje mahovinu. Isti taj posao neka obave i kod svoje pšenice. Kad je nikla pšenica, niknuo je i veći dio korova. Kleknite ili još bolje lezite na zemlju i pomno promatrajte šta je sve tu niklo među pšenicom. Mnogo tisuća sićušnih biljčica ćete tu naći. One imaju doduše tek samo dva plućna listića, ali dobar poznavaoc će već i u tom stanju prepoznati svoje neprijatelje. Kad se njiva toliko presušila, da se zemlja ne lijepi za ratila, onda uzmi grablje, — kakove baš imaš, — drvene ili željezne,

i grabljaj tako dugo, dok nijesi izčešljao sve sićušne biljčice da je pšenica ostala čista. Ovo grabljanje treba provesti prvi puta u jesen, dok je pšenica nikla, a po drugi puta u proljeće prije nego što je počela pšenica jače busati i zemlju prekrivati. Ovaj posao nije težak, jer se ovako sitan korov može lako izčešljati, a ne zahtieva nikakvih troškova, naročito kod malog gospodara koji ima vlastitu radnu snagu.

Pravovremenom sjetvom, 1. do 15. listopada, i uništavanjem korova, gore navedenim načinom, postići ćemo po jutru za 400 do 500 kg veći prirod, pa se izplati malo uložiti truda.

Uništavanje poljskih miševa

U sušnim godinama razmnažaju se svakovrsni štetnici, pa naravno i miševi. Ovi se skupljaju po djeteleštima i brazdama, a kada gospodari posiju pšenicu i druge usjeve, razilaze se po sijanju i izgrizaju usjev.

Uništavanju ovih opasnih štetnika treba posvetiti osobitu pažnju. Najveći neprijatelj miševa jesu mačke. Lovci ubijaju mačke, ako ih nađu na njivi, a to je veoma nerazborito. Navodno mačke love male zečeve i trčke; to je doduše šteta, ali kruh nam je ipak važniji od zeca i trčke.

Veoma se uspješno mogu poljski miševi uništavati prigodom oranja. Mnogi psi pravi su majstori u lovljenju miševa. Ako povedeš svog psa na oranje da te prati za plugom, on će se doskora tako izvježbati, da mu ne će ni jedan miš umaći.

Treći način uništavanja jest pomoću različitih otrova. Ponajviše se tu radi o izlaganju otrovanog zrnja pšenice. Da bismo znali u koju rupu treba staviti otrovano zrno, jer tih rupa ima jako mnogo, treba dan prije nogom zagaziti sve rupe, a drugog dana ćemo točno znati u kojoj se rupi nalazi miš, jer će ta rupa biti opet otvorena.

Ne smijemo računati da bi kiša mogla miševe potamaniti. Miš je dobar plivač, on prepliva i Dravu, a ne bi preplivao malu baricu. Ako je voda tako velika da istopi i mišje rupe, onda će ona, naravno iztopiti i pšenicu.

Na pšenici ne smije ležati voda

Čim smo završili sijanje, treba odmah povući plugom brazde, a iste i dobro očistiti lopatom, da voda može brzo odticati s usjeva. Ako voda ostane ležati dulje od 2 do 3 dana na usjevu, onda se žilje uguši i strune. Da bi voda mogla brže odticati s njiva, treba čistiti jarke i odvodne kanale, što je dužnost obćinskih i drugih vlasti.

Prije i sada

Godina 1930. bila je slična 1942oj. Strahovita su ša uništila je veliki dio žita. Nerodica, a uz to i neopisiva gospodarska kriza tjerala je seljaka u očaj. Žita nije bilo, a ono malo, što je seljak imao, nije mogao pristojno unovčiti, već je morao gotovo pokloniti, a lihvarske kamate je morao platiti, ako je želio spasiti krov nad glavom. Tada je bila ciena pšenici 85 dinara, kukruzu u klipu 30—35 din. Liepa krava je stajala 1.000 dinara, kg. žive vage tovljenog svinjčeta 4 din., par pilića 10 dinara, tovljena guska 25 dinara, litra mlieka 50 para itd. Porezi i kamati nesnosni, a kamatna stopa 25 i 30%, dapače i više.

Nije čudo, što su seljaci u takvim prilikama klonuli duhom. Za selo onda nije nitko mario, jer ako nije rodila pšenica na njivi našeg seljaka, mogli su glavničari dopremiti svaku količinu iz prekomorskih zemalja. Sam seljak je počeo napuštati uzgoj pšenice, što više bilo je i gospodarskih stručnjaka, koji su bili mišljenja, da treba uzgoj žitarica smanjiti na najmanju mjeru.

Uvidio sam, da je naše seljačko gospodarstvo pošlo krivim putem, pa sam zbog toga poveo živu promičbu za povećanjem proizvoda pšenice, kao najvažnije krušarice. Donosim evo doslovno jedan dio promičbenih članaka i pisama, da prikažem, šta smo sve učinili i kako smo usprkos najvećih napora u 12 godina malo ili bolje reći ništa napried koraknuli.

Danas su se prilike iz temelja promienile. Pšenica danas stoji 7 puta, krava, svinje, perad i drugi gospodarski proizvodi čak i do 20 puta toliko kao onda. A što je najvažnije, danas ne možemo iz prekomorskih krajeva dobaviti ni jednog zrna pšenice ili bilo kakovog živeža.

Ova konjuktura je prolazna. Kad se svrši ovaj svjetski rat i srede prilike, nastupit će opet velike promjene. Razbor nam nalaže, da i na to mislimo i da sebi dobro promišljenim ustrojstvom proizvodnje osiguramo dostojno mjesto na svjetskom tržištu. Naše nastojanje mora ići za tim, ne samo da proizvedemo toliko, koliko je potrebno za pokriće domaće potrebe, već i da postanemo dobavljač naših susjeda i drugih naroda u Novoj Evropi. Mogućnost za to postoji.

Svi čitaoci ovog /Priručnika« neka dobro promisle, šta nam je činiti, da sada, kad smo svoji na svome, uredimo našu seljačku proizvodnju tako, da udovoljimo zahtievu i mogućnostima.

Evo ovako sam pisao prie 12 godina.

Povećajmo prirod žita!

Dok se sa svih strana viče na slabe ciene pšenice i grdi, da nije uopće vriedno pšenicu sijati, jer nema ciene, zagovara »N. G.« što uporniju obradbu pšenice i drugih žitarica, kako bi smo prirod po

katastralnom jutru odnosno hektaru povećali. Obično se kreće prirod pšenice kod nas ponajviše između 7 i 10 metričkih centi. Ove godine je na žalost bio u mnogim krajevima samo poprečan prirod 4 do 5 metričkih centi. Neki napredniji gospodari postizavali su i do sada bolji prirod, ali to su samo časni izuzetci ili osobito povoljne prilike. Mi moramo nastojati, da mali gospodar dobije poprečno bar 16 do 20 metričkih centi po jutru, što je dosta mala želja. Time nije još rečeno, da se preporučuje i ostati kod te povećane proizvodnje i kod dosadašnjih površina zasijanih žitaricama. Nipošto! To povećanje priroda imalo bi svrhu, da oslobodimo što veće površine kulturnog tla (oranica) u svrhu proizvodnje krmnog bilja.

Baš u posljednjim brojevima »N. G.« istaknuo sam u nekoliko članaka potrebu prielaza s pretežnog poljarstva na uporno živinogojstvo, stočarstvo, svinjogojstvo i peradarstvo, jer su to grane, koje imadu još za stanoviti niz godina priličnu nadu za unosnost (korist). Dobra pečenka, jaje, maslac i t. d., naći će uviek dobroga kupca, pogotovu ako će se roba izjednačiti i unovčiti putem dobro ustrojenog zadrugarstva, kako je to u Danskoj i drugim naprednim državama.

U krajevima s više padalina (kiša) treba sva sredstva upotriebiti, da se urede pašnjaci i livade. Gdjegod je moguće, neka se urede livade za natapanje, što je u mnogim prilikama moguće, i što se samo iz bojazni malih troškova ne čini.

U krajevima sa suhom i jako vrućom klimom moraju gospodari na to misliti, da sebi osiguraju za vrieme suše što veće količine zelenog krmnog kukuruza (mišlinga) i zelene soje.

Nastupe li kao ljetos tropske vrućine, izgori trava na pašnjacima i gospodaru ne preostaje drugo, već hraniti sienom, koje je spremio za zimu. Naravno je, da mnogi gospodar dođe u težak položaj, kad mora zimi kupovati sieno. Jasno je, da gospodar u ovakovu gospodarenju ne može naći računa u živinogojstvu. Nedostatak zelene krme u ljetnim mjesecima uzrok je, što je stočarstvo u našim krajevima tako zaostalo. Dosad su se gospodari kod nas premalo brinuli uzgojem djeteline, lucerne, krmne repe, krumpira, mrkve, krmnog kukruza (mišlinga) i t. d. **Dobar gospodar mora sa svim slučajevima računati i mora prije svega svoje blago obskrbiti što većim količinama zelene krme,** a za to treba stanovite površine kulturnoga tla.

Uzmimo na primjer, da neki gospodar običaje zasijati svake godine po 5 jutara pšenicom, s kojih dobiva oko 50 mtc. pšenice na godinu. Ako bi okopavanjem taj gospodar povećao prirod po katastralnom jutru tako, da bi prirod od 50 metričkih centi mogao postići na 3 jutra, tada mu svake godine ostanu po 2 jutra više za krmno bilje. Koliki je to dobitak za uspješno stočarstvo, to zna svaki napredni gospodar.

Povećati hektarske priroda žitarica od velikoga je značenja čak i onda, ako ih misli gospodar pro-

dati. Pad ciena pšenici prolazna je pojava. Mnogi gospodar kod nas i u inozemstvu sijat će manje pšenice. Opća proizvodnja će pasti, a ciena će zbog toga opet poskočiti. Izjalovi li se i ta nada, t. j. da ciene pšenici ostanu i nadalje ovako niske, opet je bolje, ako se može prodati 20 nego li 10 metričkih centi.

Pametan čovjek ne može nikako odobriti mišljenje onih, koji pripoviedaju, da je bolje, ako manje žita rodi tvrdeći, da će onda imati bolju cienu. Kad bi tako mislili svi gospodari svieta, onda bi mogli umanjenom proizvodnjom postići bolje ciene; ali dok drugi narodi naprežu sve sile, da postignu što veće hektarske prirode, to bi značilo hotimično umanjivanje hektarskih priroda kod nas, a to znači i sigurnu i podpunu propast našeg narodnog gospodarstva. Svejedno je, kako će gospodar svoju pšenicu izkoristiti, hoće li je on sa svojom družinom pojesti, prodati ili za marvu pohraniti; više je više, a previše još nitko nije imao i ne će imati. Ako naši gospodari žele postići bolje ciene za svoje proizvode, naći će za to mnogo prikladnije putove nego »nazadnjaštvo«. Neka se organiziraju u jake zadruge po primjeru drugih naprednih naroda, jer je to **jedini mogući način, da ratar zaštiti svoje probitke.**

Rad oko unapređenja našega narodnog gospodarstva odnosno oko izlaza iz gospodarske krize, mora se kretati u dva smjera. Prvi smjer je usavršavanje tehnike i načina rada u svrhu bolje proizvodnje u pogledu količine i kakvoće, a drugi smjer

je ustrojstvo što širega i jačega zadrugarstva u svrhu postignuća što povoljnijih ciena za sve gospodarske proizvode, kao i za zaštitu staleških probitaka.

Uprava »N. G.« upriličila je u okviru »Osječkog Velesajma« jednu malu i čednu izložbu okopavanih uzporedno s neokopavanim žitaricama, da na nekoliko primjera zorno pokaže, kakve su uspjehe postigli neki mali gospodari primjenom naprednih načina pri uzgoju pšenice i drugih žitarica. Uspjesi ovih pionira gospodarskog napredka neka dadu pobudu drugima, da sliede njihov primjer. Svaki početak je težak, pa ako su neki očekivali veću i sjajniju izložbu, neka nam našu čednost ne zamjere. Mi idemo polagano korak za korakom, ali sigurno.

Obće pravilo za uzgoj pšenice

1. Pšenica zahtieva zemlju s mnogo hrane, osobito fosfora i kalija. Ako je ne možeš nahraniti kako treba, nemoj je uzgajati. Na mršavu zemlju ne sij pšenicu, jer je šteta za sjeme i za trud.

Ne sij žito za žitom, pogotovu ne pšenicu za pšenicom. Dobro uspieva za djetelinom, lucernom, grahoricom, bobom, lupinom, a najbolje iza soje, ako joj damo još kalija i fosfora.

Od okopavina je krumpir najbolji predusjev. Manje dobro uspieva iza krmne ili sladorne repe. Kukuruz crpi jako zemlju i zato je rietko dobra pšenica na kukuruzištu. Naš narod mnogo grieši, što obično sije pšenicu na kukuruzišta. Ako se baš mo-

ra sijati za kukuruzom, onda svakako treba zemlju umjetnim gnojivima (punim gnojenjem) pojačati.

2. Priredi oranicu što bolje. Ori po mogućnosti tri puta. Plug podrivač je osobito dobro ratilo, jer ostavlja mekotu na površini, a rahli zdravicu u dubini. Ovako orana zemlja može nakupiti više zimske vlage i pšenica ne će od suše stradati.

3. Od male krave ne očekuj veliko tele, a od jadne mršave krmače ne očekuj jake i debele prasiće. Kakvim pravom očekuješ od sitne izrođene i jadne pšenice liepo izgrađeno i jedro zrno? Najbolje od najboljega istom daje dobro sjeme. Sjemensku pšnicu pusti dva puta, a još bolje: tri puta preko dobroga trijera. Još bolje je, ako se sjeme pročisti na stroju, koji sortira zrno po veličini i po težini. Ovakav stroj je skupa stvar i pojedinac ne može ovako što kupiti. Zato je dobro imati zadruge, koje za cielo selo nabavljaju ovakve strojeve. Dužnost bi bila i obćina, da nabave ovakve strojeve, koji služe obćenitosti, jer se bez njih ne može ni misliti na kakav napredak.

Premda su ovakvi strojevi na prvi pogled skupa stvar, ipak daju toliku dobit, da se takav stroj u jednoj općini, u kojoj se sije oko 5 do 6 stotina jutara pšenice, mora već u jednoj godini izplatiti. Kod 600 jutara prištedi se oko dva vagona sjemena, a time je stroj plaćen, a povećani prirod je već u prvoj godini čista dobit.

4. Svaka obćina neka sije po mogućnosti samo jednu vrst pšenice s razloga, što se jednolična roba bolje plaća. Ponudi li zadruga ili odbor za unapređenje gospodarstva nekoliko vagona pšenice na prodaju, traži kupac uzorak. Kako možeš poslati uzorak, kad svaki nešto drugo sije? Najbolju, najčistiju i najrodniju vrst treba tako razmnožiti, da je ima cielo selo. Najbolji i najnapredniji gospodari neka se brinu za uzgoj sjemenske pšenice. Nju treba selo, a treba je i za druge gospodare. Sjemenska se pšenica plaća uviek za trećinu više nego trgovačka (merkantilna) roba.

5. Mnogi misle, da je to neka posebna vrst pšenice, koja se sije u široke redove i okopava. Svaka se pšenica može sijati u široke redove i okopavati, samo je uviek bolje, ako se uzme koja plemenitija i plodnija vrst. Svako se sjeme s vremenom izrodi, ako ga ne selektioniramo (oplemenjujemo izborom). Zato treba od vremena do vremena sjeme mienjati. Uzgojem sjemenske pšenice neka se bave samo oni gospodari, koji to razumiju. Mi imamo više takvih samoukih stručnjaka, koji pokazuju osobite sposobnosti za uzgoj, odnosno razmnažanje sjemenske pšenice.

6. Najpovoljnije vrieme za sijanje pšenice jest oko 1. listopada. Prerano sijanu pšenicu napada rado muha (frit) i crv. Kasno sijana pšenica dozrieva nekoliko dana kasnije i dolazi obično u najveću žegu

u početku srpnja (jula), pa se sprži, kao što je to bilo ove godine. Pšenica treba biti u času, kad nastupe tropske vrućine, već izgrađena, stoga treba prije sijati, da se za vremena izpuni i ojača.

Za razkuživanje uzimlju se ponajviše sredstva u prašku, jer je posao jednostavniji, a sjeme se može već pol sata nakon razkuživanja sijati.

7. Prije kojih 40 do 50 godina mlatilo se žito cjepovima ili se gonilo po snopovima konje unaokolo, da nogama iztresu zrno. Vjetrilo se tako, da se lopatama bacalo zrno prama vjetru. Braćo, šta bi ste vi danas rekli, kad bi netko u vašem selu mlatio žito cjepovima ili gazio konjima? Rekli biste, da je to nazadnjak. I s podpunim pravom! A što rade mnogi od vas? Siju žito rukom (omaške)!

Amerićani imadu kosilice, koje odmah koseći vrše žito tako, da treba samo pune vreće voziti s polja, a slama ostaje na njivi kao gnoj. Tamo su i naše vršalice i kosilice već zastrjeli strojevi, a kod nas ima još mnogo sela, koja nemaju niti jedne sijačice. Zar to nije strašno?!

Sijačica je stroj, bez kojega se danas više ne može gospodariti. Bila ona ma kako skupa, za jednu godinu mora se izplatiti U selima, gdje još nema sijačice, morala bi obćina kupiti nekoliko strojeva na odplatu. Preporučujem, da se dobro pripazi, kakove se sijačice kupuju. Sijačice sa žlicama nešto su skuplje, ali mnogo bolje od onih sa žljebovima.

8. Koliko treba sijati sjemena na jedno jutro? U tome i učenjaci nisu posve na čistu. Na to pitanje doista je teško odgovoriti. Na slaboj zemlji ne će se pšenica tako jako razbujati; zbog toga treba gušće sijati. Ako je zemlja slaba, onda ne može ni mali broj biljaka hraniti, a kako bi onda izhranila veliki broj. Kako vidite, zbilja je teško reći, što je pravo. Moj odgovor na to pitanje je ovaj: Sij uviek radije **rieđe** nego pregusto.. Kod običnog sijanja na sve cievi sijačice dovoljno je 75 do 90 kila dobro trijerene ili sektirane pšenice, a kod sijanja na svaku drugu ciev sijačice (za okopavanje) bit će dosta oko 40 a najviše 50 kila po katastralnom jutru. Ako je zemlja slaba pa se bojiš, da će pšenica biti rietka, onda je radije ne sij, jer ćeš se i onako razočarati. Sij radije manje, ali u dobro gnojenu zemlju. U slabu zemlju sij soju, grah ili koju drugu mahunjaču, da se nakupi u zemlji što više dušičnih (azotnih) bakterija i da tako zemlja ojača.

9. U Njemačkoj i u drugim naprednim zemljama siju žita samo u široke redove i okopavaju. Služe se običnom sijačicom tako, da prigodom sijanja svaku drugu ciev zatvore. Na taj način imat će pšenicu u redovima s razmakom 20 do 23 cm, koji se razmak pokazao kao najprikladniji kod uzgajanja žitarica na taj način.

Tako sijana pšenica može se lako okopavati i motikom.

Veliki posjednici mogu uzgajati pšenicu po staroj modi, t. j. u uzke redove i neokopavano. Mali

gospodar mora primieniti najnovije načine, kako bi s male površine dobio što veći prirod, da tako dobije što više oranice za uzgoj krmnoga bilja.

Mnogi gospodari ne vjeruju, da se može na jednom jutru dobiti 25 metričkih centi pšenice. Naravski, ne omaške (rukom) sijane. Ako je pšenica onako kultivirana, kako to »N. G.« uči, nije nikako čudo, da se na jednom četvornom metru dobije pola kile zrna. Na jednom četvornom metru mora biti oko 150 jakih klasova, a to teži više od ½ kile. Katastralno jutro ima 1600 hvati; 5750 četvornih metara; prema tome, ako na jednom četvornom metru rodi ½ kile, mora na jednom jutru roditi 5700 puta po pol kile, a to je 28.75 metričkih centi. Gdjekad su pojedinci postigli još i znatno veći prirod, ali o tome ne ću govoriti, jer i onako to ne bi nitko vjerovao.

Biljka je biljka; svejedno je, kako raste i kako se zove. Ako želiš imati liepo cvieće, moraš ga okopavati. Ako domaćica ne okopava salatu ili kupus, ne će dobiti glavice. Ako posiješ kukuruz a ne okopavaš ga, ne ćeš dobiti ni sjeme, koje si posijao. Što češće okopavaš repu i krumpir, to ćeš veći prirod postići. Ako okopavanje t. j. čišćenje od korova i zračenje godi svim biljkama, zašto se onda čudite, braćo, ako vam /N. G.« preporučuje, da okopavate ne samo pšenicu, već i sve druge žitarice. Pšenicu treba po mogućnosti već u jesen dva puta plitko okopati. U proljeće se ponavlja okopavanje i to odmah čim se snieg okopni, t. j. kad se zemlja toliko osušila, da se može ratilom kretati, a drugi puta u mjesecu travnju (aprilu), prije nego pšenica pokrije zemlju.

Pšenicu sijati u široke redove i ne okopovati — nema smisla, jer se u neokopanim širokim redovima razmnaža korov. Ako se ne će ili ne može okopavati, onda je bolje da sijemo pšenicu omaške, onako kao prije 100 godina. Tko nema novaca, da nabavi stroj za okopavanje, neka okopava motikom. Šest do osam ženskinja mogu lako jedno jutro na dan okopati. Kod drugog kopanja u proljeće treba u redovima izplieviti grahor i kojekakvi drugi korov.

U ovih 9 točaka sakupio sam najbitnije, na što gospodar mora paziti, ako želi prirod pšenice povećati. Znam, da je svaki početak težak i da je seljak konzervativan (t. j. drži se staroga običaja), ali netko mora početi da razbija led. Tu tešku zadaću hoće da vrši »N. G.« računajući na krepku pomoć svojih prokušanih prijatelja predplatnika.

Okopavanje pšenice

O okopavanju pšenice pisao sam već mnogo; sada, kad se približuje jesenja sjetva, držim, da je potrebno ponoviti. Sada je vrieme, kad gospodari odlučuju, koliku će površinu zasijati pšenicom za buduću godinu i kako će je zasijati.

Onima, koji su se o uspjehu okopavanja pšenice sami uvjerili, nije potrebna nikakva preporuka,

jer su se oni već odlučili. Svakom onom gospodaru, koji još nije pokušao sa sijanjem u široke redove i okopavanjem, preporučujem, neka napravi makar maleni pokus. To ga ne će stajati upravo ništa, a može mu donieti jednu spoznaju i uvjerenje više, od koje će u budućnosti crpsti veliku korist.

Držim da nije potrebno mnogo dokazivati o velikoj koristi okopavanja pšenice, već će biti dovoljno, ako upozorim sve one, koji do sada nisu pšenicu okopavali, neka paze na sliedeće:

Već u jeseni, kad se pšenica dobro ubokorila, možeš među redovima vidjeti bezbroj malih biljčica. Kad proljetno sunašce svane, onda ćeš istom vidjeti, šta sve raste na tvojoj njivi. Osim pšenice naći ćeš tu bezbroj sićušnih biljčica, u kojima ćeš prepoznati djecu starih znanaca iz velikoga carstva korova. Sve te sada još neugledne biljčice čekaju proljetno sunce i čim krene porast, počinju se bujno razvijati. One se žure da ugrabe najbolju hranu iz zemlje. To, što su grabežljivci među ljudima i životinjama, to je korov među biljkama!

Zelena je pšenica, a zelen je i korov, pa kad se u proljeće zazeleni njiva, uživaš gledajući zelenilo svoje pšenice. Ali kad izbije klasje, tad se već vidi, da ta pšenica nije onakova, kakva je bila na prvi pogled, a kad se počne žeti, dođe pravo razočaranje. Pa da li je to drugačije moguće? Ako svaki stručak korova, koji u proljeće među svojom pšenicom nađeš, pojede samo po nekoliko zrna, onda je jasno, da se kod toliko proždrljivaca nije mogla pšenica bolje razviti. Međutim ima među nezvanim gostima i takovih, koji znadu i po nekoliko deka pšenice pojesti, dok se podpuno razviju. Pogledaj jedan dobar struk bodljaka (strička), divlje kamilice, grahora i t. d. pa ćeš onda shvatiti, koliko je taj grabežljivac tvojoj pšenici oteo hrane.

Pa što nam je činiti, da se ovog proždrljivog grabežljivca riešimo? Ništa drugo, nego ga oštrim oruđem iztriebiti već u njegovom zametku.

Okopovanje pšenice ima osim uništavanja korova još i jednu drugu svrhu izpuniti. U mjesecu svibnju nastupaju kod nas gotovo svake godine kroz nekoliko dana jake vrućine. U ovo doba je porast u najboljem razvitku, a pšenica još nije tako jaka, da bi sama zasjenjivala tlo. Biljka treba u to doba najviše vlage. Ponovno smo već čuli, da se okopavanjem čuva vlaga, jer sipka zemlja pokriva površinu poput ćilima (ćebeta). Osim toga što okopavanjem čuvamo vlagu, unosimo u zemlju i zrak koji trebaju bakterije u zemlji i bez kojih ne može ni jedna biljka živjeti. Okopavanje, kako vidimo, vrši tri posla i to: uništavanje korova, zračenje zemlje i čuvanje vlage. Do sada su neki gospodari vršili ove poslove drljanjem pšenice u proljeće.

Da obična drljača nije za njegovanje mlade pšenice prikladni stroj, to svatko zna pa je razumljiva bojazan pred ovako grubim ratilom, kojim se ne može drugo, nego vršiti grubi posao. Kruti okvir

i debeli jaki zubi preoštar su češalj za ovako nježne biljke. K tome su zubi tako razdaleko i bez pravog reda u smjeru sijanja, da će biti **posve puki slučaj,** ako zubac drljače iščupa korov ili stručak pšenice. Godine i godine sam razmišljao i pravio pokuse, kako bi se tomu nedostatku doskočilo.

Sastavio sam okopač, koji ujedinjuje dobra svojstva drljače i pružinastog kultivatora (Federzinkenkultivator). **Stroj je građen za okopavanje pšenice u širokim redovima.** Ali kako se naš narod ne može lako odlučiti za sijanje u široke redove, to sam nastojao stvoriti neki prielaz i omogućiti također savršenije kultiviranje u uzke redove i omaške sijane pšenice, nego je to do sada bilo moguće drljačom.

Izumom mog okopača zauzet će kultura pšenice posve novi smjer. Do sada nismo se borili protiv korova na kulturi pšenice i drugih žitarica. **Samo ako borbi protiv korova** posvetimo onu pažnju, koju ovako važan rad zahtieva, onda će u kratkom nizu godina biti okopavanje pšenice tako samo po sebi razumljivo, kako je danas razumljivo da se pšenica drlja, ili da se okopava kukuruz, krumpir, repa i t. d., jer biljka je biljka, svejedno, kako se ona zvala. Na taj način povećat ćemo prirod po katastralnom jutru toliko, da ćemo moći umanjiti površinu zasijanu žitaricama, a za toliko opet povećati površine za proizvodnju krmnog bilja i tako pojačati stočarstvo, svinjogojstvo i peradarstvo.

Napomena: Zbilja nam dokazuje, da su se moje nade izjalovile, jer smo i dalje »pleli kotac kao otac« i 12 godina ni za pedalj napried.

Posljedak okopavanja pšenice

Čim sam u kolovozu lanjske godine iz novinskih viesti saznao, da će Mnistarstvo Poljoprivrede među gospodare podieliti za sjetvu oplemenjenu Sirban Profilic pšenicu s državnog imanja Belje, odmah sam se pobrinuo, da svoje seljane u što većoj mjeri obskrbim tako odličnom pšenicom. I zbilja, baš uoči polovice listopada dobili smo 7 q pšenice za sjeme.

Na oranici od 420 hv. (po ječmištu, dakle na najnepovoljnijem predusjevu za pšenicu), koja je samo dvaput preorana, već mnogo godina negnojena, dakle slaba, posijao sam 17. listopada 9 kg pšenice u široke redove (sve po dva sijana, a dva prazna). Pšenica je vrlo liepo i jednolično iznikla i prekrasno se razbujala. S proljeća je ove godine bilo počesto kišice, koja joj je ugađala. Svaki sam dan išao na njivu i s uživanjem gledao, kako krasno napreduje. 1. ožujka okopana je prvi puta, a već u polovici ožujka i drugi puta. Kako ovdje nitko nema takva pluga okopača, kupio sam dvie praktične dugoljaste motike i dao okopavati rukom. Svakome mogu reći, da je okopavanje pšenice motikom vrlo lagana stvar. Moji susjedi, koji baš moraju ovuda prolaziti, pratili su taj rad i razvoj pšenice s velikim nepovjerenjem. Bilo je i takvih, koji su govorili, da

sam čudak pa čak i bedak, izrugavali se i unapried se mome neuspjehu zlobno veselili.

Nakon prvog, a naročito nakon drugog okopavanja pšenica se prekrasno razvijala i pred cvatnju dosegla je visinu od 180 cm. Vlat je bila krupna, što je očiti znak, da je zemlja obilna dušičnim, a siromašna fosfornim i kalijevim gnojivima. Od vjetrova se pšenica u lipnju jako samo na jednu stranu nagnula, no nije polegla.

Dao sam je pokositi 5. srpnja. Sad sam je ovršio, dobio sam 425 kg vrlo čiste i kakvoćom odlične pšenice, što bi iznosilo po jutru okruglo 16 q. Dobio bih i više, da nije bilo štete od vrabaca. U kraju te njive zasađeno je nekoliko šljiva i vrabci su s njih slietali i sve klasove sprieda u duljini od 20 m očupali. U glavnom velim: žetvenim prinosom sam zadovoljan to više, što sam na tom istom komadiću lanjske godine ima 210 kg ječma. Prirod se dakle samo dvokratnim okopavanjem povisio za 100%. A što bi tek bilo, da je zemlja uredna ili da sam pognojio umjetnim gnojem?

Prijatelj Jaroslav Cejnar zasijao je isto tako u široke redove površinu od 250 kv. hvati s 5 kg sjemena. Njegova je pšenica bila niža od moje, ali su zato klasovi bili mnogo bolji. Predusjev je bio kukuruz. Žetveni prinos bio je 310 kg, što bi iznosilo po jutru 19 q 84 kg ili okruglo 20 q. Pšenica je, što se veli, kao zlato čista, a i kakvoćom odlična; vjerojatno će joj hektolitarska težina iznositi 84 kg. I

on je posljedkom vrlo zadovoljan, jer prvo, posijao je po kukuržnjaku, a drugo i njegova je oranica vrlo slaba i mnogo godina negnojena.

Susjed Đuro Glavačević posijao je također na površini od 160 kv. hvati 3 kg sjemena. Njegova je pšenica bila ipak najbolja, jer mu je i oranica najbolja, premda je i to posijano po kukuržnjaku. Kad je izvršio dobio je 204 kg, što bi na jutru urodilo 20 q 40 kg. To je zbilja liep uspjeh, kojim se svaki gospodar može nesamo zadovoljiti nego i ponositi.

Evo vam, gospodari, male i jasne slike. Ne oklievajte više! Ne pravite nikakvih pokusa, nego zasijte odmah još ove jeseni velike površine, kao što ćemo i mi ovdje učiniti. Bog će blagosloviti vaš trud, a uspjeh će vas moralno i materijalno pridići.

Mnogo uspjeha, zadovoljstva i užitka u radu želi vam od srca svima

Stjepan Ilakovac, narodni učitelj.

Beravci, 26. VII. 1930.

PREGLED
izložbe »N. G.« okopavanih i neokopavanih žitarica.

Ime, prezime, mjesto i zadnja pošta izlagača	Izložena vrst	Prirod po k. jut. kg.	
		okopavano	neokopavano
Tomić Petar, Slav. Kobaš	Pšenica domaća rana	1200	800
Živić Luka, Dalj	Pšenica Sirban Prolific	1760	1300
Jozo Čabrajac, Lipovljani	Pšenica Debeloglavka 14	2741	
	Pšenica Križevačka 6	2061	
Katušić Mijo, Babinagreda	Pšenica Sirban Prolific	1283	
	Pšenica Sirban Prolific	806	615
Nemet Štefan, Turnašica z. p. Sp. Bukovica	Pšenica Beljska	1050	
Trnski Ivan Novigrad Podravski	Pšenica Šomođ. šišulja	1600	
	Pšenica Sirban Prolific	1600	
Peroš Đuro Novigrad Podravski	Pšenica Križevačka 6.	1600	
Ištvan Martin Novigrad Podravski	Pšenica Križevačka 6	1920	
Stazić Stjepan Novigrad Podravski	Pšenica Križevačka 6	1600	
Peroš Đuro Novigrad Podravski	Pšenica Sirban Prolific	1400	
Smolić Josip, Orubica z. p. N. Gradiška	Pšenica Križevačka 9	2240	560
	Pšenica Beljska 93	700	
Ivanetić Stjepan, Orubica z. p. N. Gradiška	Plenica Križevačka 6	800	
Beleta-Klajić Stjepan Orubica, z. p. N. Gradiška	Pšenica Križevačka 6	1250	700
	Zob Zlatna kiša	1700	900

Ime, prezime, mjesto i zadnja pošta izlagača	Izložena vrst	Prirod po k. jut. kg.	
		okopavano	neokopavano
Šentag Tomo, Sopje	Pšenica Križevačka 9	900	700
Ilijev Marko, Martinac z. p. Ivanjska	Pšeuica Sirban Prolific	1200	250
Ilijev Marko, Martinac z. p. Ivanjska	Pšenica Sirban Prolific	1600	600
Godek Mijo, Peteranec z. p. Drnje	Pšenica Križevačka 6	1600	
Požgaj Tomo, Peteranec z. p. Drnje	Pšenica Križevačka 6	1968	1200
Platenik Pavao, Biškuvci z. p. Velika	Pšenica Sirban Prolific	1300	900
	Pšenica Križevačka 6	1400	1200
Delic Adem, Bos. Kobaš	Pšenica Prolifik 83	2300	bosan. 341
Vračan Josip, Okoli z. p. Ludina	Pšenicв Križevačka 6	1400	800
Brcković Vinko, D. Kupčina z. p. Pisarovina	Jara pšenica	640	320
Dugalić Jozo, Harkanovci z. p. Koška	Pšenica Sirban Prolific	1287	960
	Zob	1560	1300
Pivara C. Šeper, Osijek	Pšenica golica	1350	
Gaži Franjo, Hlebine	Pšenica Sirban Prolific	1500	
	Pšenica Šomođ. šišulja	1500	
	Ječam domaći	19·20 hl.	
	Raž domaći	17·50 hl.	
Balec Dragutin, Hlebine	Pšenica Sirban Prolific	1700	
	Pšenica Šomođ. šišulja	1700	
Perok Ivan, Šemovci z. p. Virje	Pšenica Križevačka 6	1600	1200

Ime, prezime, mjesto i zadnja pošta izlagača	Izložena vrst	Prirod po k. jut. kg	
		okopavano	neokopavano
Brkić Antun, Gor. Vrba z. p Brod na Savi	Pšenica Sirban Prolific	1360	867
	Ječam domaći	1840	1365
	Zob zlatna kiša	1680	1248
Poje Ivan, Četekovac z. p. Mikleuš	Pšenica S. Prol. i Vel. modra	1600	
Josip Kokorić, Đađavica	Pšenica Križevačka 6	2000	1170
Đigunović Marko, Slakovci	Pšenica Križevačka 9	2200	1128
Đigunović Stjepan, Osijek	Pšenica domaća	2360	
Vegh Josip Brekinska z. p. Pakračka Poljana	Pšenica Sirban Prolific	1040	
	Pšenica Križevačka 6	1035	
Đikić Alojz, Bilibrig z. p. N. Kapela	Pšenica Križevačka 6	1700	800
Filipović Mijo, Magićmala z. p. N. Kapela	Pšenica Sirban Prolific	1400	
Rašković Ivan, Siće z. p. N. Kapela	Pšenica Beljska Prolific 93	1600	1000
Vračić Stanko, Magićmala z. p. N. Kapela	Njemačka raž	2030	
	Pšenica Sirban Prolific	1683	

ZAVRŠNA RIEČ

Je li opravdano da mi i dalje »pletemo kotac, káo otac«, i da živimo nazadnjačkim životom u pogledu boljeg uzgoja pšenice, dok svi napredni narodi postizavaju okopavanjem i boljom njegom, često i na mnogo slabijoj zemlji nego je naša, dva i tri puta veće prirode nego mi. Pokusima i primjerima smo dokazali, da i mi možemo okopavanjem i boljom njegom postići znatno veće prirode nego do sada. Na nama je dakle, da li ćemo i dalje nositi naše siromaštvo, ili ćemo poći putem napredka i blagostanja.

Čmelik

Prva hrvatska dionička tiskara u Osijeku.